

اول - رمی جمره عقبه

اول - رمی جمره عقبه

یعنی ریگ انداختن به جمره، که نام محلی است در منی.

[۹۹۶] م - شرط است [۱] در سنگی که می خواهد بیندازد به آن، «حصی» یعنی ریگ گفته شود، پس اگر آنقدر ریز باشد که ریگ به آن گفته نشود مثل «شن» کافی نیست و اگر خیلی بزرگ باشد نیز کافی نیست، چنانچه به غیر ریگ مثل کلوخ و خزف و اقسام جواهرات نیز جایز نیست و اما اقسام سنگ ها حتی سنگ مرمر مانع ندارد.

[۹۹۷] م - شرط است که سنگ ها از حرم باشد [۲] و سنگ خارج حرم کافی نیست و در حرم از هر موضعی که مباح باشد [۳] می تواند بردارد مگر مسجدالحرام و مسجد خیف بلکه سایر مساجد بنا بر احوط [۴] و مستحب است از مشعر بردارد.

[۹۹۸] م - شرط است که سنگ ها بکر [۵] باشند؛ یعنی آنها را خودش یا کس [۶] دیگری به وجه صحیح [۷] نینداخته باشد، اگرچه در سال های قبل.

[۹۹۹] م - شرط است که مباح باشد [۸]، پس با سنگ غصبی یا آنچه که دیگری برای خودش حیازت کرده کافی نیست. [۹]

[۱۰۰۰] م - وقت انداختن سنگ [۱۰] از طلوع آفتاب روز عید است [۱۱] تا غروب آن و اگر فراموش کرد [۱۲]، تا روز سیزدهم [۱۳] می تواند به جا آورد و اگر تا آن وقت متذکر نشد [۱۴] احتیاطاً [۱۵] در سال دیگر خودش یا نایبش بیندازد.

[۱۰۰۱] م - واجب است در انداختن سنگ ها چند امر:

اول نیت، با قصد خالص [۱۶]، بدون ریا و نمایش دادن عمل به غیر، که موجب بطلان می شود.

دوم - آنکه آنها را بیندازد [۱۷]، پس اگر برود نزدیک و با دست بگذارد به جمره، کافین نیست. [۱۸]

سوم - آنکه به انداختن [۱۹]، به جمره [۲۰] برسد. پس اگر [۲۱] سنگ را انداخت و سنگ دیگران به آن خورد و به واسطه آن یا کمک آن به جمره رسید کافی نیست، لکن اگر سنگ بهجایی بخورد و کمانه کند و به جمره برسد کافی است
ظاهر [۲۲].

چهارم - عدد سنگ ریزه ها باید هفت باشد.

پنجم - باید به تدریج یکی یکی عقب هم بیندازد و در این صورت، اگر با هم به جمره بخورد مانع ندارد ولی اگر همه را یا چند عدد را با هم بیندازد کافی نیست [۲۳] اگر چه با هم به جمره نرسد و دنبال هم برسد. [۲۴]

[۱۰۰۲] م - اگر شککند که سنگ را دیگری استعمال کرده یا نه جایز است به آن بیندازد. [۲۵]

[۱۰۰۳] م - اگر سنگی را که در حرم است احتمال بدهد از خارج آورده اند، اعتنا نکند. [۲۶]

[۱۰۰۴] م - اگر شککند به سنگی که می خواهد بیندازد «حصی»؛ یعنی ریگ گفته می شود، باید به آن اکتفا نکند. [۲۷]

[۱۰۰۵] م - اگر شککند در عدد انداختن، در وقتی که مشغول عمل است، باید چندان بیندازد تا علم به عدد پیدا کند و همچنین اگر شککند که سنگی که انداخت خورد به جمره یا نه، باید بیندازد تا علم به رسیدن پیدا کند. [۲۸]

[۱۰۰۶] م - اگر سنگی را که انداخت به جمره نرسید، باید دو مرتبه بیندازد، اگرچه در وقت رمی گمانش آن بود که رسیده است. پس اگر پهلوی جمره چیزهای دیگری نصب شده و اشتباهاً به آنها رمی کرده، کافی نیست و باید اعاده کند، اگرچه در سال دیگر به وسیله نایبش. [۲۹]

[۱۰۰۷] م - اگر چند سنگ را با هم بیندازد مانع ندارد لکن یکی حساب می شود؛ چه یکی از آنها به محل بخورد یا همه.

[۱۰۰۸] م - جایز است سواره و پیاده سنگ بیندازد. [۳۰]

[۱۰۰۹] م - باید سنگ را با دست بیندازد، اگر با پا یا دهان بیندازد کافی نیست، ولی بعید نیست با «فلاخن» کافی باشد. [۳۱]

[۱۰۱۰] م - اگر بعد از آنکه سنگ را انداخت و از محل منصرف شد [۳۲]، شککند در عدد سنگها، اگر شک در نقیصه کند، احتیاط آن است [۳۳] که برگردد و نقیصه را تمام کند و در شک در زیاده اعتنا نکند.

[۱۰۱۱] م - اگر بعد از ذبح یا سر تراشیدن [۳۴] شککند در انداختن سنگ یا در عدد آن، اعتنانکند. [۳۵]

[۱۰۱۲] م - اگر بعد از فارغ شدن [۳۶] شککند در اینکه درست انداخته یا نه [۳۷]، بنا بر صحت بگذارد، بلی اگر در رسیدن سنگ آخري به محل شککند باید اعاده کند [۳۸]، ولی اگر رسیدن را دانست و احتمال داد که با پا انداخته باشد یا سنگ مستعمل انداخته باشد، اعتنا نکند.

[۱۰۱۳] م - ظن به رسیدن سنگ و عدد آن اعتبار ندارد.

[۱۰۱۴] م - در انداختن سنگ ها شرط نیست طهارت از حدث [۳۹] یا خبث و در خود سنگها نیز طهارت شرط

نیست. [۴۰]

[۱۰۱۵] م - از بچه ها و مریض ها [۴۱] و کسانی که نمی توانند به واسطه عذری مثل اغما- خودشان رمی کنند، کسی دیگر نیابت کند. [۴۲]

[۱۰۱۶] م - مستحب است بلکه موافق احتیاط است که اگر بشود مریض را حمل کنند و ببرند نزد جمره و در حضور او سنگ بیندازند. [۴۳]

[۱۰۱۷] م - اگر مریض خوب شد و بیهوش به هوش آمد، بعد از آنکه نایب سنگ ها را انداخت، لازم نیست [۴۴] خودش اعاده کند و اگر در بین سنگ انداختن خوب شد یا به هوش آمد، باید خودش از سر، سنگ بیندازد و کفایت کردن به مقداری که نایب عمل کرده مشکل است. [۴۵]

[۱۰۱۸] م کسانی که عذر دارند از اینکه روز رمی کنند، می توانند شب عمل کنند [۴۶] هر وقت شب که باشد. [۴۷]

[۱]. آیه الله بهجت: باید صدق اسم سنگ و سنگ ریزه بر آنها بکند (مناسک شیخ ص ۷۲).

آیه الله سبحانی: مثلاً به اندازه هسته خرما یا فندق باشد.

آیه الله سیستانی: و مستحب است ریگ ها رنگین و نقطهدار و سست و باندازه سر انگشت باشند.

[۲]. آیه الله زنجانی: رمی با سنگ هایی که در اصل خلقت، در حرم آفریده نشده اند، بلکه از بیرون آورده شده و مدتی در حرم باشند و از حرم برداشته شوند صحیح است.

[۳]. آیه الله زنجانی: باید استفاده از سنگ ها مباح باشد و اگر مباح نباشد در فرض عدم عذر، معصیت کرده و اکتفا به آن خلاف احتیاط استحبابی مؤکد است؛ مانند رمی با سنگ هایی که متعلق □
□ به مسجد الحرام و مسجد خیف یا سایر مساجد است.

آیه الله سیستانی: بنا بر احتیاط واجب نسبت به حکم وضعی.

[۴]. آیات عظام تبریزی، خویی، سیستانی: بنا بر احتیاط باید بکر باشد.

[۵]. آیه الله زنجانی: رمی جمره با سنگ هایی که در پای جمرات، ریخته شده است کافی نیست و اگر از جاهای دیگر حرم بردارد و رمی کند کافی است، هر چند این سنگ ها قبلاً برای رمی جمره استفاده شده باشد؛ البته این کار، خلاف احتیاط استحبابی است.

آیه الله سیستانی: این احتیاط را در حکم وضعی ذکر نفرموده اند ولی برداشتن سنگ از مساجد اگر جزو آنها باشد مطلقاً جایز نیست.

[۶]. آیات عظام سبحانی، صافی، گلپایگانی، مکارم: خودش یا کس دیگری از آن برای رمی استفاده نکرده باشد... .

[۷]. آیه الله اردبیلی: یا غیر صحیح، بنا بر احتیاط واجب.

آیه الله خویی، آیه الله مکارم: باید قبلاً در رمی استعمال نشده باشد.

[۸]. آیه الله زنجانی: رمی با ریگ هایی که متعلق به دیگری است بدون رضایت او حرام است و اگر بدون عذر، رمی کند گناهکار است و بنا بر احتیاط مستحب مؤکد به آن اکتفا نکند.

[۹]. آیه الله اردبیلی: اگر اعتقاد داشته که سنگ ها غصبي نيست و يا غصبي بودن آنها را فراموش کرده باشد و خودش غاصب آنها نباشد، رمي صحيح است و در غير اين صورت بايد اعاده شود.

آيات عظام تبريزي، خوبي: اگر اعتقاد داشت سنگ ها غصبي نيست و يا غصبي بودن آنها را فراموش کرد و خودش غاصب نبود رمي صحيح است و در غير آن بايد اعاده شود.

آیه الله سبحانينيا از ملککسي برداشته اند بدون اجازه کافي نيست.

آیه الله سيستاني: مشکل است اکتفا به آن مگر آنکه نداند غصبي است يا فراموش کرده باشد و خود غاصب نباشد يا حرمت را فراموش کرده باشد يا جاهل قاصر باشد.

[۱۰]. آیه الله بهجت: وقت رمي بعد از طلوع آفتاب روز عيد است تا غروب آن، و اگر فراموش کرد يا ترک کرد عمد^۱ علي الأحوط، تا روز سيزدهم، در روزي که متذکر شود به جا آورد با تقديم قضاء بر اداء، و احتياط در رعايت طلوع آفتاب است در قضاء ايضاً با عدم عذر مسوؤغ رمي در شب در اداء مانند خوف و مرض، و اگر متذکر نشد يا متذکر شد بعد از انقضاي ايام تشريق يا ترک کرد عمد^۱ تا آنوقت عليالأحوط، در سال آينده خود يا نايب او، با ترتب نيابت بر عدم حج در سال آينده يا عدم امکان مباشرت، به جا آورند (مناسک شيخ ص ۷۲).

آیه الله فاضل: براي غير معذورين.

[۱۱]. آیه الله زنجاني: ولي اگر کسي از گروه هايي باشد که در حاشيه مسأله ۱۰۱۸ ذکر خواهد شد مي تواند در شب عيد، جمره عقبه را رمي کنند و اگر روز عيد رمي را از روي علم و عمد اختياراً يا اضطراراً ترک نمايد بايد قبل از رمي روز يازدهم آن را قضا کند و اگر قضا نکند، رجاء در طول ذي حجه و همچنين روز عيد سال آينده، قضاي آن را به جا آورد و اگر سال آينده به

مکه نمي رود براي رمي، نايب بگيرد و اگر رمي روز عيد را از روي فراموشي يا جهل ترک نمايد چنانچه تا روز سيزدهم متوجه شود قبل از رمي ادائي، آن را قضا مي کند و اگر بعد از آن در مکه يادش بيايد در ذي حجه امسال و روز عيد سال بعد رجاء قضاي آن را به جا آورد و اگر پس از خروج از مکه متوجه شود قضاي رمي واجب نيست ؛ هر چند مطابق احتياط استحبابي است.

[۱۲]. آیه الله اردبیلی: یا اینکه جاهل بود، باید روز یازدهم ابتدا آن را قضا کند و سپس رمی روز یازدهم را انجام دهد و همین طور در روز دوازدهم یا سیزدهم قبل از رمی واجب همان روز.

[۱۳]. آیات عظام خویی، صافی، گلپایگانی: یا مسأله را نمی دانست.

آیه الله سبحانی: هرگاه به خاطر فراموشی یا جهل در روز عید رمی نکرد تا روز سیزدهم قبل از رمی آن روز انجام دهد و اگر پس از روز سیزدهم متوجه شود، اگر از مکه خارج نشده خود تدارک کند و در سال دیگر نیز خود یا نائیش رمی کنند و اگر از مکه خارج شده، احتیاطاً در سال دیگر قضا کنند (مناسک، م ۴۷۲ و ۴۷۴).

آیه الله فاضل:.... تا روز سیزدهم می تواند به نیت قضا به جا آورد و واجب است قضا را قبل از رمی آن روز انجام دهد.

[۱۴]. آیه الله اردبیلی: باید هر وقت متوجه شد آن را اعاده کند ولو پس از گذشتن ایام تشریق مگر اینکه از مکه رفته باشد که در این صورت باید در سال آینده خودش و اگر نمی تواند ناییش در ایام تشریق آن را اعاده کند.

[۱۵]. آیه الله تبریزی، آیه الله خویی: احتیاط این است که به منی رفته و رمی نموده و در سال بعد رمی را شخصاً خودش و یا ناییش به جا آورد، و اگر بعد از خروج از مکه یادش آمد واجب نیست برگردد بلکه سال دیگر خودش یا ناییش بنا بر احتیاط رمی می کنند. (مناسک عربی، مسأله ۳۸۰).

آیه الله خامنه ای: اگر از مکه بیرون نرفته احتیاط واجب آن است که به منی رفته رمی نماید و در سال دیگر نیز خودش یا ناییش قضا کند و اگر از مکه خارج شده احتیاط واجب آن است که در سال بعد خود یا ناییش رمی کند. (مناسک حج، م ۳۸۸)

آیه الله سیستانی: اگر در روز عید رمی نکرد از روی جهل یا فراموشی یا هر عذر دیگر هرگاه رفع مانع شد باید جبران کند در منی باشد و یا در مکه حتی اگر بعد از روز سیزدهم ماه باشد، ولی در شب رمی نکند و اگر پس از خروج از مکه مانع برطرف شود لازم نیست برگردد و احتیاط مستحب است که در سال بعد خود یا نایبش رمی کنند.

آیه الله گلپایگانی: در سال بعد خودش یا نایبش باید رمی نماید.

آیه الله مکارم: اگر بتواند باید خودش در سال آینده در همان موقع قضا کند و اگر نمی تواند نایب بگیرد.

[۱۶]. آیه الله فاضل: به این صورت نیت کند: هفت سنگ به جمره عقبه در حج تمتع برای وجوب آن می اندازم با قصد خالص.

[۱۷]. آیه الله بهجت: بلکه پراندن آنها به سمت خاص (مناسک شیخ ص ۷۳).

[۱۸]. آیه الله مکارم: به حاشیه بعد معظم له در همین مسأله مراجعه شود.

[۱۹]. آیه الله فاضل: انداختن خودش.

[۲۰]. آیه الله سبحانی: رمی در تمامی طبقاتی که ساخته شده و می شود جایز است و آن چه که لازم است رمی به سوی آن محدوده از فضای منی که حضرت ابراهیم ۷ آنجا را رمی کرده تحقق می پذیرد در سابق این فضا به وسیله

ستونی که پایین آن را حوض کوچکی احاطه کرده بود مشخص شده بود اکنون این فضا با دیواری بلند و به طول تقریبی ۳۴ متر پوشیده شده است هرگاه محاذات با ستون مشخص باشد آن نقطه را رمی کنند و در غیر اینصورت به هر نقطه از دیوار رمی شود مجزی است ولی اصابت کردن به ستون شرط نمی باشد و البته مقداری از دیوار که خارج حدود منی واقع شده رمی نشود و در تمام موارد رمی باید با هدف گیری آن فضا توأم باشد و رمی بی هدف بی معنی است ولی اصابت شرط نیست.

[۲۱]. آیه الله زنجانی: پس اگر پرتاب کرد ولی به جمره برخورد نکرد، یا سنگ را انداخت...

[۲۲]. آیه الله بهجت: ظاهر این است که اگر سنگریزه در راه به چیزی برخورد نموده و سپس به جمره برسد کافی باشد با بقای صدق رمی در ابتداء و انتهای آن. (مناسک، ص ۱۳۵).

آیات عظام تبریزی، خوبی، صافی، گلپایگانی: اگر سنگریزه در راه به چیز بسیار سفتی مانند سنگ برخورد و در اثر آن جسته و به جمره برسد کافی نخواهد بود.

آیه الله خامنه ای: چهارم آنکه ریگ ها به جمره برخورد کند، بنابراین اگر برخورد نکند یا گمان کند که اصابت کرده، کافی نیست و باید ریگ دیگری را به جای آن بزند، و رسیدن ریگ ها به دایره پیرامون جمره، جمره، بدون برخورد با آن، کافی نیست. (مناسک حجم ۳۴۰)

آیه الله سبحانی: اصابت کردن به دیوار شرط نمی باشد بلکه باید آن فضا را که حضرت ابراهیم رمی کرده و در سابق به وسیله ستونی که قسمت پایین آن را حوض کوچکی احاطه کرده بود مورد هدف قرار دهد و رمی کند چه اصابت بکند چه نکند و اگر محل ستون های قبلی معلوم نیست هر نقطه از دیوار را مورد هدف قرار دهد و به سوی آن پرتاب کند، کافی است.

آیه الله فاضل: محل اشکال است.

آیه الله مکارم: در مورد رمی جمرات فتوای اخیر ما این است که اصابت به ستون ها لازم نیست بلکه کافی است سنگ را به دایره اطراف جمرات پرتاب کنند و در مسائل آینده نیز به همین صورت عمل شود.

آیه الله نورینکافی نیست ظاهراً مگر آنکه، در حال عبور با چیز دیگر ملاقات کند.

[۲۳]. آیه الله اردبیلی: یعنی مجموعاً یک رمی حساب می شود.

آیات عظام زنجانی، سبحانی، فاضل، مکارم: یعنی مجموعاً یک رمی حساب می شود.

[۲۴]. آیه الله زنجانی: رعایت موالات، در زدن شش سنگ اول لازم است.

[۲۵]. آیه الله زنجانی: گذشت که بکر بودن سنگ ها شرط نیست.

آیه الله سبحانی: مثلاً شکند که با آن رمی شده یا نه و یا شکند که قبلاً در خارج حرم بوده سپس وارد حرم شده است در هر دو صورت به شک خود اعتنا نکند اما با ریگ هایی که در اطراف جمرات ریخته شده رمی کفایت نمی کند.

آیه الله سیستانی: مگر اینکه در جایی باشد که علم داشته باشد بعضی از سنگهای آنجا استعمال شده است و احتمال بدهد که سنگ مورد نظر هم یکی از آنها باشد که در این صورت باید احتیاط کند.

[۲۶]. آیه الله خویی: فتوای ایشان به دست نیامد.

آیه الله زنجانی: گذشت که اگر یقین هم دارد که سابقاً از خارج حرم آورده اند مانعی ندارد.

آیه الله فاضل: احتیاط آن است که با آن رمی نکند.

[۲۷]. آیه الله خویی، در شبهه مفهومیه آنکه فرض متعارف است فتوای ایشان بدست نیامد.

[۲۸]. آیه الله زنجانی: لکن اگر اطمینان پیدا کند که هفت سنگ زده، یا به حدی بزند که اگر متعارف مردم این مقدار می زدند اطمینان پیدا می کردند، کافی است.

آیه الله سبحانی: اصابت شرط نیست.

[۲۹]. آیه الله سبحانی: چنانچه فضای مذکور را رمی کند کافی است و اصابت شرط نیست.

آیه الله سیستانی: اگر پس از خروج از مکه متوجه شود اعاده لازم نیست گرچه احوط است.

آیه الله مکارم: همان گونه که گفتیم کافی است سنگ به دایره اطراف جمره بیفتد.

[۳۰]. آیه الله سیستانی: مستحب است در حال پرتاب پیاده باشد.

آیه الله فاضل: اما پیاده افضل است.

[۳۱]. آیه الله بهجت: خلاف احتیاط است.

آیه الله خویی، آیه الله گلپایگانی: متعرض این مسأله نشده اند.

آیه الله زنجانی: رمی با فلاخن، صحیح است و رمی با پا و دهان، خلاف احتیاط استحبابی است.

آیه الله سبحانی: سنگ ها باید با دست پرتاب شوند و با اعضای دیگر بدن و یا بوسیله دیگر کافي نيستو کساني که دست ندارند و یا هر دو دست آن ها فلج است مي توانند نأب بگیرند و رمي با دهن یا پاها کافي نيست.

آیه الله سيستاني، آیه الله فاضل: بناير احتياط واجب کافي نيست.

آیه الله صافي، آیه الله مكارم: احتياط در ترك آن است.

[۳۲]. آیه الله زنجاني: چنانچه احتمال دهد هنگام رمي به حفظ عدد سنگ ها توجه داشته، اعتنا به شكش نکند، هر چند شك در نقيصه باشد.

آیه الله فاضل: در حالي که هنوز ذبح یا حلق را انجام نداده.

[۳۳]. آیه الله اردبيلي: اگر بعد از رمي جمره مشغول کار دیگری شده باشد به نحوي که عرفاً فارغ از عمل محسوب شود، به شك خود اعتنا نکند.

آیه الله بهجت: اشكال ندارد.

آیه الله سيستاني: اگر بعد از صدق عرفي فراغ باشد اعتنا نکند و اگر قبل از آن است باید تدارک کند.

آيات عظام سبحاني، صافي، گلپايگاني و ساير آيات عظام قائلند: اگر شك در نقيصه کند باید برگردد و نقيصه را تمام کند.

[۳۴]. آيات عظام تبريزي، خويي، سيستاني: و یا پس از فرا رسيدن شب باشد.

آیه الله گلپايگاني، آیه الله مكارم: هرگاه شك در نقيصه کند باید اتمام نمايد. و متعرض انصراف از محلّ و یا دخول در عمل بعدي نشده اند.

[۳۵]. آیه الله اردبیلی: و همچنین اگر در روز، رمی کند و در شب شک کند، اعتنا به شک خود نکند.

آیه الله زنجانی: و همچنین اگر بعد از گذشتن وقت رمی و رسیدن شب شک کند.

[۳۶]. آیه الله فاضل: از رمی.

[۳۷]. آیه الله زنجانی: چنانچه احتمال بدهد هنگام رمی به رعایت شرایط آن توجه داشته اعتنا نکند.

آیه الله سبحانی: ولی ظن به پرتاب و یا ظن به صحت در حین رمی اعتبار ندارد و باید یقین کند که صحیح پرتاب کرده ولی همان طور که گذشت اصابت شرط نیست.

[۳۸]. آیه الله اردبیلی: اگر بعد از رمی جمره مشغول کار دیگری شده باشد به نحوی که عرفاً فارغ از عمل محسوب شود، به شک خود اعتنا نکند.

آیه الله بهجت: گذشت در مسأله ۱۰۱۰ □

□ آیه الله خویی: اگر شک کند سنگریزه به جمره رسید یا نه بنابر نرسیدن گذاشته و سنگ دیگری بزند مگر آنکه شک وی در وقتی باشد که به واجب دیگری مشغول شده یا پس از فرارسیدن شب باشد. (مناسک فارسی، مسأله ۳۸۱).

آیه الله زنجانی: در تمام فروض این مسأله چنانچه احتمال بدهد هنگام رمی به رعایت شرایط آن توجه داشته یا بعد از روز عید، شک کند اعتنا نکند.

آیه الله سبحانی: اگر بعد از ذبح یا سر تراشیدن باشد، به شک خود اعتنا نکند والا باید آن را اعاده کند.

آیه الله سیستانی: اگر بعد از صدق فراغ باشد عرفاً اعتنا نکند، مطلقاً.

آیه الله فاضل: برای این استثناء وجهی به نظر نمی رسد.

[۳۹]. آیه الله زنجانی: رعایت طهارت از حدث، مطابق احتیاط استحبابی است.

[۴۰]. آیه الله بهجت: خلاف احتیاط است.

آیه الله سبحانی: یا از ملککسی برداشته اند بدون اجازه کافی نیست.

[۴۱]. آیات عظام بهجت، سبحانی، تبریزی، خویی: بیماری که امید ندارد تا مغرب بهبودی حاصل کند.

آیه الله زنجانی: بانوان و کودکان و کسانی که از رمی در روز معذورند (به تفصیلی که در حاشیه مسأله ۱۰۱۸ خواهد آمد) شب عید، رمی می کنند و چنانچه از رمی در شب و روز، معذور باشند، برای رمی در روز، نایب می گیرند و رمی در شب قبل، بر نیابت مقدم است و در صورتی که نتوانند برای رمی در روز نایب بگیرند برای رمی در شب قبل، نایب می گیرند.

[۴۲]. آیه الله اردبیلی: به شرطی که از رمی به طور کلی معذور باشند، چه در روز رمی و چه در شب قبل.

آیه الله بهجت: و اگر شب می تواند احتیاط در جمع بین استنابه و رمی در شب است.

آیه الله خویی، با توجه به اینکه حکم مغمی علیه در دو روایت معتبره آمده که از جانب او رمی می کنند و ایشان به این دو روایت در معتمد العروه ج ۵ ص ۳۴ استدلال نموده ظاهر این است که ایشان موافق متن هستند. □

آیه الله سبحانیتنا از طرف آنها در روز رمی را انجام دهند.

آیه الله گلپایگانی: و اگر ممکن است مریض سنگ ها را با دست بگیرد و دیگری برای او رمی کند.

آیه الله مکارم: نیابت احتیاج به اذن و اجازه منوب عنه دارد.

[۴۳]. آیه الله اردبیلی: این احتیاط واجب است اگر حضور مریض حرجی نباشد.

آیه الله بهجت: و اگر ممکن است مریض سنگ را بدست گیرد که دیگری بیندازد او را، و جمع کند بین این کار و استنابه علی الأحوط (مناسک شیخ ص ۸۵).

[۴۴]. آیه الله بهجت: احوط اعاده است در صورت عروض قدرت در وقت (مناسک شیخ ص ۷۲).

آیه الله تبریزی، آیه الله خوبی: بنابر احتیاط باید خودش نیز رمی کند.

آیه الله زنجانی: اگر وقت، باقی است و می تواند، باید خودش اعاده کند.

آیه الله سبحانی: و قبلاً مایوس بود که در وقت رمی بهبودی می یابد لازم نیست رمی را اعاده کند لکن اگر قبل از یأس نائب گرفت سپس منوب عنه متمکن شد احتیاطاً همه را اعاده کند.

آیه الله سیستانی: اگر هنگام نیابت در رمی از برطرف شدن عذر پیش از تمام شدن وقت مایوس نبوده و نیابت کرده است و اتفاقاً عذر برطرف شده به احتیاط واجب باید خود شخص رمی کند.

آیه الله مکارم: احتیاط آن است که خودش اعاده کند و نیابت از غیر اجازه می خواهد.

[۴۵]. آیه الله خامنه ای: کسی که از رمی معذور است، اگر نایب بگیرد و نایب او رمی را انجام دهد و سپس پیش از

گذشتن وقت رمی، عذرش برطرف شود، اگر در زمان گرفتن نایب نسبت به برطرف شدن عذرش امید نداشته و نایب به جای او رمی کرده، همان رمی کفایت می کند و نیازی نیست که خودش آن را تکرار کند، اما اگر نسبت به برطرف شدن عذر ناامید نبوده، هر چند گرفتن نایب در هنگام پدید آمدن عذر جایز بوده است، ولی باید پس از برطرف شدن عذر، خودش رمی را تکرار کند. (مناسک حج، م ۳۸۵)

[۴۶]. آیه الله اردبیلی: رجوع شود به حاشیه مسأله ۱۲۵۷.

آیه الله بهجت: یعنی شب مقدّم با علم به عدم تمکن از رمی در روز، و اما شب مؤخّر با علم به تمکن از رمی قضائی در روز مؤخّر پس احوط تأخیر قضاء است تا طلوع آفتاب (مناسک شیخ ص ۸۵).

آیه الله تبریزی، آیه الله خوبی: شب قبل از آن روز. (مناسک، مسأله ۴۳۸).

آیه الله سیستانی: کسانی که شب از ماندن در مشعر معذور بودند مانند زنان و بیماران می توانند همان شب عید رمی کنند و اما پرستاران و همراهان آنها باید روز رمی کنند مگر اینکه آنها نیاز به همراهی در طول روز داشته باشند به طوری که به مقدار رمی هم از آنها مستغنی نشوند و اما رمی در شب بعد کافی نیست و معذور باید نایب بگیرد مگر چوپانان و کسانی که از ماندن روز در منی معذورند به جهت ترس یا بیماری یا غیر آن.

[۴۷]. آیه الله بهجت: و همچنین زن ها و لو عذر نداشته باشند می توانند در شب رمی کنند و این مخصوص شب دهم است (مناسک س ۱۴۱).

آیه الله خامنه ای: کسانی که از رمی در روز عید معذورند، می توانند در شب عید یا شب پس از آن رمی کنند، همچنین کسانی که از رمی در روز یازدهم یا دوازدهم ذی حجه معذورند، می توانند شب قبل یا شب بعد از آن رمی کنند. (مناسک حج، م ۳۴۶)

آیه الله زنجانی: چند دسته اند که می توانند جمره را در شب قبل رمی کنند: الف) بانوان ؛ ب) کودکان ؛ ج) ضعیفی که رمی در روز برایش مشقت دارد، هر چند شدید نباشد ؛ د) تمام کسانی که رمی در روز برای آنها مشقت شدید دارد، این چند گروه در روز هم می توانند رمی نمایند. چند گروهند که باید جمره را در شب قبل رمی کنند: الف) کسانی که نمی توانند در روز رمی کنند ؛

ب) کسانی که می ترسند برای رمی در روز با خطر جدی روبرو شوند ؛ ج) کسانی که رمی در روز برایشان ضرر اساسی دارد، این سه دسته باید شب قبل رمی نمایند، هر چند اگر در روز، رمی کردند صحیح است. کسی که وظیفه او نایب گرفتن است اگر کسی بدون گفته او برایش سنگ زد کافی است.

آیه الله سبحانی: یعنی شب قبل از هر روز رمی کند نه شب بعد ولی اگر در شب هم نمی تواند باید نایب بگیرد و در هر سه مورد شب عید و شب یازدهم و دوازدهم نایب نمی تواند شب رمی کند بلکه باید در روز رمی نماید.

آیه الله مکارم: زنان و پیران می توانند در شب رمی کنند، همچنین کسانی که روزها گرفتار کار حجاج هستند و فرق نمی کند در شب قبل یا شب بعد.